

Zákon o sídlach a obvodoch súdov SR (nová 3-stupňová sústava, zrušenie 10 okresných súdov, ponechanie 8 krajských súdov, presun agendy na prvostupňové súdy, vznik špecializovaných súdov)

Poslanci NR SR schválili 27. mája zákon o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky (371/2004 Z.z.), účelom ktorého je prehľadne v jednom právnom predpise určiť sídla a obvody súdov v SR a ustanoviť pôsobnosť niektorých súdov so špecializovanou agendou (napr. Špeciálny súd, vojenské súdy, registrové súdy, konkurzné a vyrovnacie súdy, zmenkové a šekové súdy, súdy s agendou priemyselno-právnej ochrany, s agendou ochrany práv z hospodárskej súťaže, burzových obchodov, s azylovou agendou).

Cieľom je vytvorenie reorganizovanej a optimalizovanej 3-stupňovej sústavy všeobecného súdnictva, t.j. súdnej sústavy v rámci ktorej:

- veci patriace do vecnej príslušnosti súdov budú vybavovať všeobecné súdy prvého stupňa (okresné súdy),
- veci, v ktorých je podaný riadny opravný prostriedok, budú vybavovať všeobecné súdy druhého stupňa (krajské súdy),
- veci, v ktorých je podaný mimoriadny opravný prostriedok, a zjednocujúcu rozhodovaciu činnosť bude vybavovať Najvyšší súd SR.

V rámci 3-stupňovej sústavy všeobecného súdnictva budú súčasne na prvom stupni vytvorené prvostupňové všeobecné súdy s osobitnou pôsobnosťou. Tieto súdy budú okrem riešenia vecí, ktoré budú v pôsobnosti všetkých súdov daného stupňa, vybavovať i špecializovanú agendu (konkurzná agenda, zmenkové a šekové súdy, súd s celoslovenskou pôsobnosťou s agendou priemyselnej ochrany, súdy s agendou burzových obchodov a súdy s azylovou agendou).

Vytváranie 3-stupňovej sústavy súdnictva sa najvýznamnejšie dotkne prvostupňových súdov. Na prvostupňové súdy prejde nová agenda. To si podľa MS SR vyžaduje, aby na jednotlivých prvostupňových súdoch bol dostatočný počet sudcov a odborných zamestnancov súdov schopných novú agendu zvládnuť, pričom bude potrebná i špecializácia jednotlivých sudcov, čo je v súčasnosti podmienka kompetentného rozhodovania súdov. To sa dalo podľa ministerstva dosiahnuť buď doplnením existujúcich súdov novými sudcovskými miestami a plošným zvýšením celkového počtu sudcov a odborných zamestnancov súdov, čo však MS SR považovalo za neefektívne, keďže by sa podľa neho iba prehĺbila už dnes existujúca nerovnováha medzi jednotlivými súdmi, pokiaľ ide o zaťaženosť jednotlivých sudcov. Preto sa ministerstvo rozhodlo presadzovať riešenie spočívajúce v zlúčení malých súdov (na niektorých pôsobia iba 3 - 5 sudcovia) a v prerozdelení existujúcich sudcovských miest na zostávajúce súdy tak, aby mohli byť vytvorené prvostupňové súdy personálne schopné zvládnuť novú agendu. Zlúčením súdov tak mali vzniknúť obvodné súdy (NR SR ponechala pomenovanie okresné) s vyšším počtom sudcov, ktorí sa budú môcť špecializovať na jednotlivé druhy súdnych agend v rámci všeobecného súdnictva.

MS SR navrhlo zrušiť 13 z terajších 55 okresných súdov, v parlamente však bolo zrušených "len" 10 okresných súdov (Malacky, Pezinok, Piešťany, Skalica (namiesto pôvodne navrhovanej Senice), Bánovce nad Bebravou, Nové Mesto nad Váhom, Partizánske, Šaľa, Námestovo a Revúca). Na druhom stupni zostalo naďalej 8 krajských súdov.

Vo veciach konkurzov a vyrovnania bude na prvom stupni rozhodovať 8 okresných súdov v sídle kraja, čo je odzrkadlením zámeru presunu agendy z druhostupňových súdov na súde prvého stupňa. Ako odvolacie (druhostupňové) súde budú pôsobiť Krajské súde v Bratislave, Banskej Bystrici a Košiciach, ktoré v súčasnosti rozhodujú v konkurznej agende ako súde prvostupňové. Zvýšenie počtu prvostupňových konkurzných súdov by mohlo podľa pozorovateľov napomôcť zrýchleniu konkurzného a vyrovnacieho konania.

Podľa ministra spravodlivosti predstavuje schválený zákon o sídlach a obvodoch súdov SR prvý krok k reforme justície. Táto norma podľa neho umožní, aby súde rozhodovali kvalitne a bez zbytočných prieťahov, umožní väčšiu špecializáciu sudcov, prokurátorov, čím by aj výkon justície mal byť kvalitnejší. Vďaka zákonu by malo byť podľa ministra menej funkcionárov na súdoch a prokuratúrach. Zároveň nevníma ako problém, že po zrušení niektorých súdov budú musieť obyvatelia chodiť na pojednávania ďalej ako doteraz, čo zákonu vyčítali viacerí poslanci. Podľa neho občanom nejde až tak o to, či budú cestovať 15 alebo 30 kilometrov na súd, lebo na pojednávania sa chodí len sporadicky, dôležitejšie však pre nich bude, či súd rozhodne zákonne a včas, bez zbytočných prieťahov. Podľa mnohých pozorovateľov je pozitívom špecializácia sudcov, ako aj nové špecializované súde, ktoré prevezmú odborne náročnú agendu, ktorá bude s prehľbujúcim sa rozvojom ekonomiky a celej spoločnosti narastať. Pozitívne možno hodnotiť aj fakt, že MS SR sa nevybralo cestou zvyšovania počtu sudcov, ktorých je v súčasnosti približne 1200.

Zákon o sídlach a obvodoch súdov SR nadobudne účinnosť 1. januára 2005, okrem niektorých bodov, ktoré nadobudnú účinnosť 1. júla 2005.